

Valon ja Suomen Olympiakomitean lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle maakuntaudistukseksi ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistukseksi sekä niihin liittyviksi laeiksi

Valo ja Suomen Olympiakomitea lausuvat otsikkoasiassa (uudistus) seuraavaa:

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan tärkeä tehtävä

Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tehtävät tulevat uudistuksessa esille hyvin. [Katsomme, että tulevaisuuden kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen on syytä olla ydintoimintaa, jota suunnitellaan, toteutetaan, seurataan ja arvioidaan selkeillä tavoitteilla ja mittareilla sekä riittäväillä resursseilla.](#) Terveys ja hyvinvointi ovat merkittäviä muulle elinvoimalle kunnassa ja kunnan vetovoimatekijöitä. Kunta on luontevin julkinen taho terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyvien palveluiden päävastuulliseksi järjestäjäksi.

Kunnalla on jo nyt selkeä tehtävä liikunnan lisäämisessä. Vuonna 2015 voimaan tullut liikuntalaki edellyttää, että kuntien tulisi arvioida asukkaitensa liikunta-aktiivisuutta. Liikunta-aktiivisuuden arviointi on osa terveydenhuoltolaissa tarkoitettua terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Kuntien tulee terveydenhuoltolain mukaan myös valmistella hyvinvointikertomus hyvinvointipolitiikan suunnittelun, arvioinnin ja raportoinnin työvälineeksi.

Valtionhallinnon alueelliset palvelut tulevat uudistuksen myötä myös uudistettavaksi. [Valtakunnallinen, poikkihallinnollinen virasto, jolla on alueelliset toimipisteet, mahdollistaisi maakuntien ja kuntien tarkoituksenmukaisen ohjauksen terveyden edistämisen ja liikunnan osalta. Sen myötä olisi järkevää koota alueelliset liikuntaneuvostot maakuntia selvästi suuremmiksi kokonaisuuksiksi.](#)

Hyte-kerroin

Uudistuskokonaisuuteen sisältyvä kuntien valtionosuuksien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin (hyte-kerroin) on oikean suuntainen uudistus, jolla kuntia kannustetaan järjestämään hyvinvointia ja terveyttä edistäviä palveluita ja toimintoja.

Jatkossa huomiota on kiinnitettävä vaikuttavuuteen seuraavasti: 1) hyte-kertoimen mukaisen valtionosuuden määrään, ja 2) kertoimen indikaattoreiden tarkoituksenmukaiseen koostumukseen.

Jos nykyinen hyte-kertoimen perusteella jaettava valtionosuus ei tuota myönteistä muutosta, on syytä kasvattaa kertoimen perusteella jaettavan valtionosuuden osuutta ja/tai määrää. Tällainen tilanne voi ilmetä esimerkiksi siten, että samat kunnat jäävät useana vuonna alhaisen hyte-kertoimen kunniksi.

Koostumukseltaan hyte-kertoimen indikaattorit ovat kattavat ja oikean suuntaiset. Jatkossa on syytä kiinnittää huomiota erityisesti lasten yhtenäisiin harrastusmahdollisuuksiin sekä aikuisille kohdennettuun harrasteliikuntaan.

Tutkimukset osoittavat, että lasten liikunnallisuus eriytyy hyvin varhain, jopa päiväkotiiässä. Liikunnallisuus lapsuudessa edeltää usein liikunnallista elämäntapaa myös aikuisena. Kielteistä kehitystä kuvaa, että ylipainoisten osuus 12–18-vuotiaista nuorista on noin kolminkertaistunut 1970-luvun lopun ja 2010-luvun alun välisenä aikana. Näin ollen lasten yhtäläiset mahdollisuudet harrastaa ovat tärkeitä paitsi lasten hyvinvoinnin ja terveyden kannalta, myös pitkän aikavälin kansanterveydellisten vaikutusten kannalta. [Siksi mittaristoon olisi perusteltua sisällyttää myös lasten yhtäläisiä harrastusmahdollisuuksia kuvaava indikaattori.](#)

Liikunnan palveluketjut osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä

Julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon lakisäätteisiin velvoitteisiin kuuluu sairauksien ehkäisyä tukeva terveysneuvonta. Valtion on uudistuksen jälkeen seurattava, että tämä lain tarkoitus toteutuu, ja maakuntien järjestämistä sosiaali- ja terveyspalveluista rakentuu selkeitä ja asiakaslähtöisiä palveluketjuja ennaltaehkäisevien palveluiden, kuten liikunnan, ja ongelmia korjaavien sosiaali- ja terveyspalveluiden välille.

Nykyiset hyvät käytännöt liikunnan palveluketjuissa on voitava säilyttää uudistuksen jälkeen. [On tärkeää varmistaa että liikunnan palveluketju ei katkea niissä kunnissa, joissa se on jo käytössä. Niissä kunnissa, joissa sitä ei ole, tulee varmistaa edellytykset liikunnan palveluketjulle.](#)

[Maakunnassa on oltava riittävät resurssit kuntien neuvontaan ja ohjaukseen sekä myös mahdollisuudet resurssi- ja muuhun velvoittavaan ohjaukseen suhteessa alueensa kuntiin.](#)

Kolmannen sektorin merkitys hyvinvointi- ja terveyspalveluissa

[Uudistuksessa on syytä kehittää kolmannen sektorin roolia kunnan strategisena kumppanina hyvinvointipalvelujen suunnittelussa, tuottamisessa, seuraamisessa ja arvioinnissa.](#) Tämä lisäisi järjestöjen elinvoimaa. Kunnan ja maakunnan kannalta järjestösektori on mahdollisuus palveluiden entistä parempaan tuottamiseen. Kolmas sektori hyödyntää ihmisten omaa aktiivisuutta ja intoa toimia. Sillä on mahdollisuus kohtuuhintaiseen palvelutuotantoon. Järjestöissä on paljon kokemusta ja osaamista. Lisäksi elinvoimainen järjestökenttä on vetovoimatekijä kunnalle tarjoten ihmisille harrastuksia ja mielekästä tekemistä vapaa-ajalla.